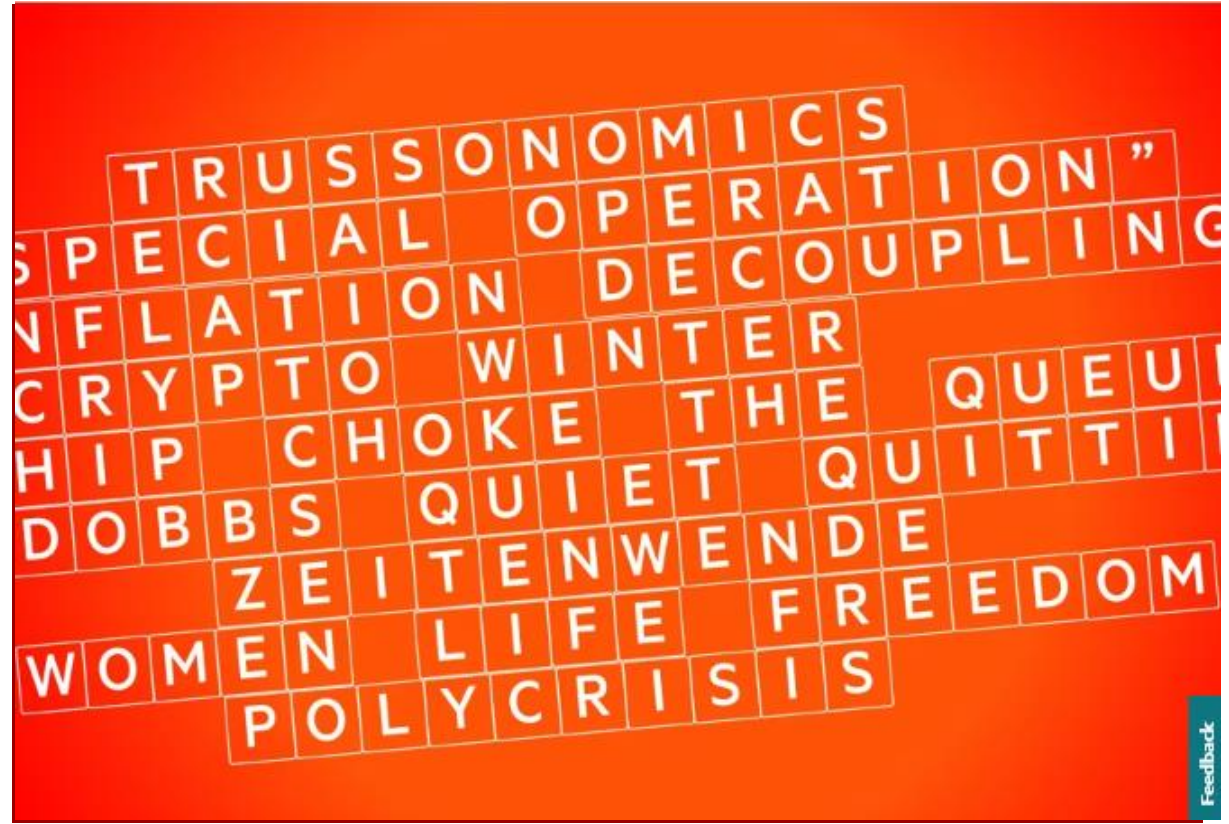

Burcu Kösem
EKONOMİ - FİNANS - SEKTÖR
PROFESYONELİ

HAFTALIK EKONOMİ BÜLTENİ

30 Aralık / 2022

Bu rapor; Dünya ve Türkiye ekonomisindeki g¼ncel gelişmeleri, g¼venilir kaynaklardan elde edilen veriler ile yansıtmaaya y¼nelik olarak, hazırlanmıştır. Herhangi bir yatırım tavsiyesi içermez.

2022'den Öğrendiklerimiz?

- ❑ Bazı yıllar vardı bereketiyle, güzelliği ile geçer ve biz hiç bitsin istemeyiz. Bazı yıllar vardır ki kötü tecrübeler yaşatır ve artık bitse de kurtulsak deriz.
- ❑ 2022'nin geneline baktığımızda ise bize daha çok sorular sordurtacak cinsten bir yıl olduğunu görüyoruz.

Öğrendiklerimiz- Avrupa'da Bile Sıcak Savaş Olabildiği

- ❑ 2022 Yılı tam pandemiden çıkılıyor ama gecikmiş talep, tedarik zincirinde daralmaya sebep oldu diye şikayet ederken,
- ❑ Rusya'nın Ukrayna'yı Şubat ayında işgal etmesi ile tam anlamıyla bir sıcak savaşa şahit olduk.
- ❑ Ardından gelen Batı yaptırımları ve Rusya ile Batı arasındaki misilleşme küresel enerji krizine yol açtı.
- ❑ Bir ara tahıl noktasında kriz çıktı ancak Türkiye'nin de desteğiyle oluşturulan tahıl koridoru sayesinde bu sorun şimdilik çözülmüşe benziyor. Gübre sıkıntısı ise halen önemini koruyor.
- ❑ Binlerce insan savaş nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Sınırlarda devasa insan kuyrukları oluştu.
- ❑ Bu esnada Avrupalıların mülteci seçme konusunda da ırksal özellikler ve din gibi konularda titiz davrandıklarına şahit olduk.
- ❑ Batı'nın Rusya yaptırımları iyice derinleşti ve Rus işadamlarından sporcu ve sanatçılara kadar geniş bir alana yayıldı.
- ❑ Ukrayna'nın NATO üyeliği gündeme geldi ancak olmayacağı belliydi. Bunun yerine İsveç ve Finlandiya üyelik için başvurdu ancak Türkiye teröre destek vermeme konusundaki haklı şerhini ortaya koydu.
- ❑ Türkiye, şaşırtıcı biçimde hem tahıl koridoru hem de NATO üyeliklerine destek verme konusunda basından övgü aldı ancak zaman zaman Rusya ile ticareti konusunda uyarı ve suçlamalara maruz bırakıldı.
- ❑ Küresel enerji krizi, enflasyonun rekorlar kırmasını beraberinde getirdi..

Öğrendiklerimiz- Yeşil Dönüşümün Fosili Terk Ederek Olamadığı...

- ❑ Önemli ölçüde savaşla ilgili yaptırımlardan ortaya çıkan küresel enerji krizinin oluşması ardındaki gerçekleri sıralamak istersek;
- ❑ Küresel ısınmanın zaman içerisinde yıkıcı olmaya başlaması başta Batı'nın Avrupa kanadı ve Kuzey Amerika'da olmak üzere son on yıldır yenilenebilir enerji yatırımlarının artmasına neden oldu. Yapılan Paris Anlaşması ile de tüm dünyada kabul edilen bir gerçeğe dönüştü.
- ❑ Ancak bu esnada halihazırda yoğun bir biçimde kullanılmakta olan fosil yakıtların güvenliği ihmal edildi.
- ❑ Ayrıca yine fosil yakıtlara yoğun kullanıma karşın yapılan yatırımlar düşük düzeyde kaldı.
- ❑ Bu durum aslında küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan bir davranışın da sonucuydu. Batı, finans ve hizmet sektörünün teknoloji kısmıyla ilgileniyor; sanayi üretimi de büyük ölçüde Çin, Asya ve dünyanın daha az gelişmiş bölgelerinde fason olarak yaptırılıyordu. Asıl önemli olan marka değeri ya da hisse piyasasında pazar değeri idi...
- ❑ Almanya, Hollanda gibi ülkelerin Rus gazına aşırı bağımlılığı enerji güvenliğinin önemini, açılan yeni kömür ocakları ile gösterdi.
- ❑ Ayrıca dünya yenilenebilir enerji ve nükleer enerji kaynaklarının hava koşullarıyla doğrudan bağıntı ve bu tarz yatırımların fosili terk ederek finansal açıdan da başarısız olduğunu öğrendi....

Öğrendiklerimiz- Küreselleşmeden Yerelleştirmeye

- ❑ Geçtiğimiz elli yıl boyunca, ekonomik küreselleşmenin altında yatan varsayım, sermayenin, malların ve insanların kendileri için en verimli olduğu yere taşınabileceği ve hareket etmesi gerektiği idi.
- ❑ Ancak «verimli" genellikle ucuz anlamına geliyordu. Çok uluslu şirketler parayı, işleri ve üretim hatlarını kendilerine uygun olan yere taşıyabiliyordu.
- ❑ Oysa işler umulduğu gibi gitmedi. Daha önce fason üretim yaptırılan Çin teknolojide yapay zekanın da önderliğinde atak yapmaya başladı.
- ❑ Bu esnada ABD'deki dış ticaret açığı da büyümekteydi. Böylece ilk kavga Çin-ABD arasında başladı. Trump'ın yüz milyarlarca dolar değerindeki Çin mallarına tarifeler koyup, üretimi yeniden desteklemeye öncelik vermesi
- ❑ Ardından Biden'ın 2022'de yarı iletkenler gibi teknoloji yoğun ürünlere yeni ihracat kontrolleri başlatmasıyla ayrışma hızlanmış oldu.
- ❑ Rusya'nın Ukrayna'daki savaşı, küresel pazarlardaki ucuz sermaye, ucuz enerji ve ucuz işgücü modelinin sona erdiğini ve ülkelerin kendi ülkelerinde veya müttefiklerle ortaklık içinde stratejik mallar üretmek için daha fazlasını yapması gerektiğini daha da net hale getirdi.
- ❑ Böylece artık küresel değil; yerel ya da bölgesel üretim çağı da başlamış oldu diyebiliriz...

Öğrendiklerimiz- Japonya'da Bile Enflasyon Görülebileceği

- ❑ Dünyanın en borçlu ülkesinde umarız bu durum bir borç krizi ile neticelenmez ancak enflasyon 2022'nin en can yakıcı biçimde öğrettiklerinden...
- ❑ Savaş ve öncesinde pandeminin bıraktığı hasar öylesine derin bir ekonomik sorunu ortaya çıkardı ki Batı'da bile son 40 yılın en yüksek enflasyonuna şahit olduk.
- ❑ Türkiye ise G20 ülkeleri içinde Arjantin'den sonra en yüksek enflasyonun görüldüğü ülke oldu. Enflasyon bağlamında Türkiye'nin negatif ayrışmasının en belirgin nedeni konvansiyonel para politikasından uzaklaşması oldu.

Argentina 92,40	Russia 12,00	Italy 11,80	United Kingdom 10,70	Euro Area 10,10
	Germany 10,00	Australia 7,30	United States 7,10	Canada 6,80
Turkey 84,39	Netherlands 9,90	Singapore 6,70	India 5,88	Spain 5,80
	Mexico 7,80	France 6,20	Indonesia 5,42	
	South Africa 7,40	Brazil 5,90	South Korea	

Öğrendiklerimiz- Dolar Ekonomisi

- ❑ Görülen yüksek enflasyon başat merkez bankaları öncülüğünde sıkı para politikasına geçilmesini beraberinde getirdi.
- ❑ Bu durum bir ara doları neredeyse tüm para birimleri karşısında egemen kıldı
- ❑ Ancak doların bu seviyesi varlık fiyatlarını da baskılayacaktı ve bunun sonucu olarak ABD borsaları 2008'den bu yana Avrupa borsaları ise 2018'den beri en büyük kaybı verdi.
- ❑ Dolar ekonomisi ABD'de tahvil fiyatlarının da resesyon göstergesi olarak 2 yıl ve 10 yıllıklarda tersine ayrışmaya neden oldu.
- ❑ Tüm dünyada yükselen faizler sermaye akışını ABD'ye doğru, kendi ülkesine çekerken yatırım ortamını olumsuz etkiledi.
- ❑ Dünyada bölgesel olarak konut sektöründe resesyon ve ülkemizde olduğu gibi stagflasyon görülmeye başladı.

Öğrendiklerimiz- Makroihtiyati Önlemler

- ❑ Türkiye, 2022 yılında ekonomi tarihinde görülmemiş ölçüde küresel teamüllerin dışına çıkarak, yeni bir ekonomik modele geçti.
- ❑ Bu modelde büyüme önceliklenerek, enflasyonla mücadelede konvansiyonel para politikası aracı olan faiz devre dışı bırakılmış oldu.
- ❑ Bunun yerine liralaşmayı önceleyen bir dizi makroihtiyati tedbir devreye girdi. Burada aslanan dolarizasyondan uzaklaşarak kurun dengede tutulmasının sağlanmasıydı.
- ❑ 2022'de bu politikaların da sonucu olarak tasarrufların büyük ölçüde borsada ve sermaye piyasası fonlarında değerlendirildiğini gördük.
- ❑ Sonuç olarak Borsa İstanbul, büyük bir rekora imza atarak dolar bazında yüzde 100'ün üzerinde kazandırdı.

Öğrendiklerimiz- Kriptonun Henüz Balon Olduğu

- ❑ Kripto dünyası buna “kış” diyor. Diğerleri buna erime diyebilir. Hangisini tercih ederseniz edin, 2022 kripto felaketinin yılı oldu. Kripto token’ larının toplam piyasa kapitalizasyonu Kasım 2021'deki zirvesinden yüzde 70 düştüğü için 2 trilyon dolardan fazla değer kaybı oldu.
- ❑ Ucuz para döneminin bitişi kripto paraya yaramadı. Mayıs ayına kadar, Bitcoin ve diğer para birimlerinin düşen fiyatı, iş modellerini kırılma noktasına getirdi ve dolandırıcılık ile kötü yönetimi açığa çıkardı.
- ❑ Borsalar iflas etti. Ancak biz yine de belli düzenlemeler getirilmesinin ardından belki çoğu kripto para tarihten silinse bile yine de piyasasının bir noktada var olacağını düşünüyoruz.
- ❑ Elbette ki bu toparlanma için önce sıkı para döneminin sonlanması gerek...

Öğrendiğimiz Kelimeler- Trussonomics

- ❑ Bu sene görevinde 50 gün kaldıktan sonra mali ve siyasi bir krizin ortasında istifa ederek, Birleşik Krallık tarihinde en kısa süre görev yapan başbakan olma ünvanına sahip Liz Truss kelimenin oluşmasına katkı sağlamıştır.
- ❑ Anlamı finanse edilmeyen vergi indirimlerine dayanan radikal bir serbest piyasa ekonomisi programıdır. Büyük bir dikkatle ele alınmalıdır☺
- ❑ FT'nin yorumuyla «Trussonomics'in hükmü, her ne pahasına olursa olsun daha yüksek büyümenin başarılması gerektiği idi. Hiçbir mali tahmine ve vergi indirimlerinin sonunda kendilerini amorti edeceğine dair sıfır kurumsal güvenceye dayansa bile.»
- ❑ Bu maliyetlerin çok yüksek olduğu ortaya çıktı. Truss'un maliye bakanı Kwasi Kwarteng, Eylül ayında “mini” Bütçeyi açıkladığında, piyasalar bunu reddetti. Sterlin ve altın düştü ve İngiltere borsasında önemli kayıp yaşandı.

Öğrendiğimiz Kelimeler- Zeitenwende

- ❑ Şansölye Olaf Scholz tarafından ortaya atılan, bu endişeli dönemi yansıtan bir Alman konsepti
- ❑ Anlamı tarihte dönüm noktası, küresel jeopolitikte çığır açan değişim
- ❑ Rusya'nın 24 Şubat'ta Ukrayna'yı işgalinden sadece birkaç gün sonra, Almanya Şansölyesi Olaf Scholz bu anın Zeitenwende olduğunu ilan etti. Soğuk savaş sonrası dönem sona ermişti. Almanya ve müttefikleri, özgürlük ve demokrasiyi kararlı bir şekilde savunmak için bir arada durmalıdır. Almanya dış, enerji ve ekonomi politikalarını yeniden gözden geçirmeli, savunmaya daha fazla harcama yapmalı ve Avrupa'ya liderlik etmekten çekinmemelidir. 1949'da Federal Cumhuriyet'in doğumundan bu yana hiçbir şansölye böyle bir konuşma yapmamıştı.
- ❑ Almanya'nın GSYİH'nin yüzde 2'si yaklaşık 75 milyar euro ediyor. Scholz ise savunma bütçesini 100 milyar euro olarak duyurdu.
- ❑ Almanların neredeyse on yıldır uzun ve pahalı bir savunma harcama listesi bulunuyor. Her yıl savunma bütçesi artsa da bu listedekileri almaya henüz para ayrılmadı.
- ❑ Listede yeni F-35 jetleri, ağır nakliye helikopterleri, Fransa ve İspanya ile işbirliği içinde hava savunma sistemleri ve Fransa ile işbirliği içinde geliştirilen yeni muharebe tankı yer alıyor.

Haftanın Gündemi EYT

- ❑ Uzun süredir gündemde bulunan sorunun çözümünde yaş sınırı olmaksızın çıkan karar kimilerini güldürürken, kimilerini ise düşündürttü.
- ❑ Emeklilikte Yaşa Takılanlar (EYT) ile ilgili düzenlemede yaş sınırının olmayacağına açıklanması, ilk etapta yaklaşık 2,5 milyon kişinin emekli olma hakkına kavuştuğu anlamına geliyor. Bloomberg ve Reuters haber ajansları, bu adımı bütçeye getireceği yük gerekçesiyle bir seçim hamlesi olarak değerlendirdi.
- ❑ Tarihsel açıdan bakıldığında ise emeklilik hakkı çok partili döneme geçiş olan 1946 yılından bu yana seçimlerde vaat olarak dile getirilmiştir.
- ❑ Ancak arada yaşanan krizlerde o zamanlar IMF ve kemer sıkma politikaları devreye girdiğinde ise rafa kaldırılmış ve emeklilik yaşı uzatılmıştır.
- ❑ Bu defaki EYT'nin de aslında geçmişi yine böyle bir döneme dayanır zira 90'lı yıllardaki Demirel iktidarı tarafından verilmiş bir hak idi.
- ❑ Kazanılmış haklar normalde geriye alınmaz ancak yine bir IMF kemer sıkma politikası ile rafa kaldırılmıştı.

IMF Kredi Geçmişi

- Yukarıda sözü edilen IMF kredi aralıklarına bakılacak olursa 1992’de Demirel hükümeti tarafından verilen hakkın 1999’da Ecevit hükümeti tarafından geri alınması arasındaki ; 1994, 1999 ve 2000 yılında üç defa IMF’den kredi veya özel çekim hakkı görülebilir.

IMF ile Stand-by Anlaşması Tarihi	IMF’den Çekilen Kredi Miktarı (Bin SDR)	IMF’den Çekilen Kredi Miktarı (Bin \$)	Dönemin Başbakanı
1 Ocak 1961	16.000	22.240	Cemal Gürsel
30 Mart 1962	15.000	20.850	☁ İsmet İnönü (CHP)
15 Şubat 1963	21.500	29.885	☁ İsmet İnönü (CHP)
15 Şubat 1964	19.000	26.410	☁ İsmet İnönü (CHP)
1 Şubat 1965	0	0	☁ İsmet İnönü (CHP)
1 Şubat 1966	21.500	29.885	🐎 Süleyman Demirel (AP)
15 Şubat 1967	27.000	37.530	🐎 Süleyman Demirel (AP)
1 Nisan 1968	27.000	37.530	🐎 Süleyman Demirel (AP)
1 Temmuz 1969	10.000	13.900	🐎 Süleyman Demirel (AP)
17 Ağustos 1970	90.000	125.100	🐎 Süleyman Demirel (AP)
24 Nisan 1978	90.000	125.100	☁ Bülent Ecevit (CHP)
19 Temmuz 1979	230.000	319.700	☁ Bülent Ecevit (CHP)
18 Haziran 1980	1.250.000	1.737.500	🐎 Süleyman Demirel (AP)
24 Temmuz 1983	56.250	78.187	Bülent Ulusu
4 Nisan 1984	168.750	234.562	🐎 Turgut Özal (ANAP)
8 Temmuz 1994	460.500	640.095	🗳️ Tansu Çiller (DYP)
22 Aralık 1999	11.738.960	16.317.154	🐎 Bülent Ecevit (DSP)
21 Aralık 2000 *	5.784.000 *	8.039.760	🐎 Bülent Ecevit (DSP)
4 Şubat 2002	11.914.000	16.560.460	🐎 Bülent Ecevit (DSP)
11 Mayıs 2005	4.413.602	6.134.906	☀ R.T. Erdoğan (AK Parti)
Toplam	30.569.062	50.530.754	

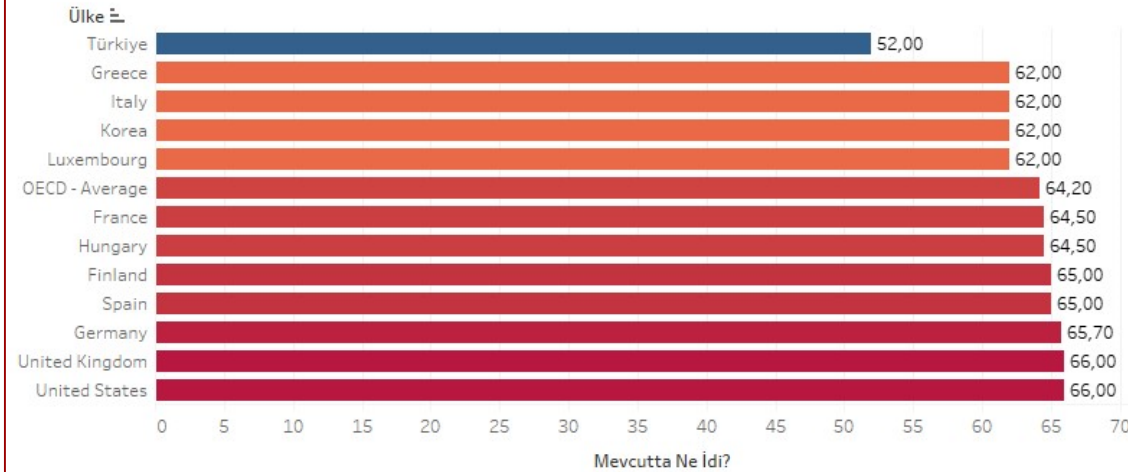
* Special Reserve Facility= Özel Çekme Hakları

Tablo Doğruluk Payı sitesinden alınmıştır.

EYT Çıkmadan Önce Mevcut Görünüm Nasıldı?

- ❑ Türkiye’de öteden beri bir ileri bir geri ve bir türlü rayına oturtulmayan bir emeklilik yaşı meselesi vardı.
- ❑ Örneğin bu sene EYT çıkmasaydı bile 22 yaşında iş hayatına başlamış mevcut çalışan erkeklerin emeklilik yaş ortalaması OECD Emeklilik verilerine göre en düşüğünden olacaktı.
- ❑ Aşağıdaki tablo 2020 verileri ve buna göre hesaplandığında ortalama 10 yıl içinde emekli olacakların yaşı olarak dikkat çekiyor.
- ❑ Yeni başlayanlar içinse bu yaş erkeklerde 65, kadınlar için 63 olarak gösterilmiş ancak mevcut eski durum karşılaştırmasına bakılacak olursa en erken yaş ortalamasına sahipmişiz.

EYT’den Önce Mevcut Koşullarda Emekli Olacakların Yaş Ortalaması ile Diğer Ülke Karşılaştırması

Ne Zaman Yasalaşacak?

- ❑ Yasa teklifi tam olarak hazır hale getirilerek gelecek hafta TBMM'ye sunulsa dahi, komisyon ve genel kurul aşamaları nedeniyle ocak ayının üçüncü haftasına kadar çıkabilecek. Yine bu süreçte uygulama yönetmeliği vb. ikincil bir mevzuat oluşturulması gerekmesi durumunda, bunun da aynı süreye denk gelmesi bekleniyor.
- ❑ İş dünyası açısından ise EYT'nin yaratacağı yüksek oranlı emeklilik talepleri nedeniyle ortaya çıkacak kıdem tazminatı yükü ile deneyimli personelin işten ayrılması, ayrılmaya da sosyal güvenlik ödemelerinin önceki döneme göre artmasından kaynaklı bir dizi sorun bulunuyor.
- ❑ Başta TİSK ve TOBB olmak üzere çok sayıda işveren kuruluşu bu endişesini dile getirmişti. Buna yönelik çözüm ise Hazine Destekli yeni bir KGF kredi paketi açılması oldu.
- ❑ İlk olarak 150 milyar TL olarak planlanan bu paketin, işverenlerin kıdem tazminatı yükü dikkate alınarak biraz daha artırılması bekleniyor.
- ❑ Diğer unsur ise emekli olup çalışmaya devam edecekler için sosyal güvenlik destek primi ödemesinde 5 puanlık bir indirim yapılması. İş dünyası bunun da nasıl uygulanacağına yönelik olarak yasal düzenlemeyi bekliyor.

Haftadan Kalanlar

- ❑ Çalışan sigorta primlerinin işveren hisselerine ait tutarı için işverenlere İşsizlik Sigortası Fonu üzerinden sağlanan destek 2023 yılı sonuna kadar sürecek.
- ❑ Türk Lirasında mevduata sağlanan stopaj desteğinin süresi uzatıldı.
- ❑ SPK'nın son kararına göre para piyasası fonları Pay Senedi Repo Pazarı'nda ters repo sözleşmesi yapamayacak. Böylelikle bu sözleşmeler teminat gösterilip kredili işlem yapılamayacak.
- ❑ Serbest bölgelerde üretimlerini artıran ihracatçılar, aldıkları siparişleri yetiştirmek için vardiya ya da 24 saat çalışma modelinin olmasını istiyor.
- ❑ TCMB, kur korumalı mevduatların, türev işlemlerde kullanılmasına engel getirdi. Buna göre bankaların son dönemde çıkardığı 'opsiyonlu KKM' ürünleri son bulacak.
- ❑ Çin askıya aldığı pasaport ve vize işlemlerini yeniden başlatıyor.
- ❑ ABD'nin büyük enerji şirketlerinden Exxon Mobil, yüksek kazanç sağlayan fosil yakıt üreticilerine ek vergi getirmeyi kararlaştıran Avrupa Birliği'ne (AB) dava açtı.
- ❑ Eski Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medvedev, gelecek yıl Fransa ve Almanya arasında savaş yaşanacağı, ABD'de ünlü iş insanı Elon Musk'ın ülkenin başkanı olmasının önünü açacak bir iç savaş çıkacağı tahmininde bulundu.
- ❑ 2023'te uygulanacak özel tüketim vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, emlak vergisi, gelir vergisi, özel iletişim vergisi ve katma değer vergisi oranları Resmi Gazete'nin mükerer sayısında yayımlandı. Harç ücretleri yüzde 122.93, özel iletişim vergisi yüzde 122.93, emlak vergisi yüzde 61.47 oranında arttırıldı.
- ❑ Aydın'da bir restoranda meydana gelen patlamada 7 kişi öldü, 4 kişi yaralandı.
- ❑ Caz müzisyeni, Ayten Alpman ve İlham Gencer'in kızı, Ayşe Gencer vefat etti.
- ❑ Türkiye'nin en önemli iş insanlarından Kerim Kerimol, 95 yaşında hayatını kaybetti.
- ❑ Ülkü Ocakları eski Genel Başkanı Sinan Ateş Ankara'da düzenlenen silahlı saldırıda hayatını kaybetti.

Dış Ticaret İstatistikleri, Kasım 2022

- ❑ Türkiye İstatistik Kurumu ile Ticaret Bakanlığı iş birliğiyle genel ticaret sistemi kapsamında üretilen geçici dış ticaret verilerine göre; ihracat 2022 yılı Kasım ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre %2,1 artarak 21 milyar 900 milyon dolar, ithalat %14,0 artarak 30 milyar 656 milyon dolar olarak gerçekleşti.
- ❑ Genel ticaret sistemine göre ihracat 2022 yılı Ocak-Kasım döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %13,9 artarak 231 milyar 295 milyon dolar, ithalat %36,6 artarak 331 milyar 100 milyon dolar olarak gerçekleşti.
- ❑ Enerji ürünleri ve parasal olmayan altın hariç ihracat, 2022 Kasım ayında %3,1 artarak 19 milyar 862 milyondan, 20 milyar 471 milyona yükseldi.

